

BİR ARAŞTIRMA ÖNERİSİ KALEME ALMAK.....

Dr. Metin Özüğurlu

Bu ders kapsamında bir araştırma önerisi kaleme alacaksınız. Bu etkinliği lütfen ciddiye alın. Zira, yaşamınızın muhtemelen bir çok aşamasında farklı biçimlerde bunu hep yapacaksınız. Belki adı değişecek; bazen “tez önerisi” olacak, bazen “proje önerisi”... Yaşamınızın belki de ilk ve en kolay “araştırma önerisini” bana vereceksiniz. Ne kabul edilip edilmeme, ne de desteklenip desteklenmeme olasılığı var. Ne verirsiniz kabulüm. Emeğinizi esirgemeyeceğinizden eminim.

İyi Bir Araştırma Önerisi Nasıl Kaleme Alınır?

- ❖ İyi bir öneri, neyin, neden önerildiğini, lafı dolandırmadan, açık ve doğrudan ortaya koyar. Neyin önerildiği sorusu, araştırmacının araştırma konusu ve amaçları konusunda açık ve net olmasıyla ilgidir. Neden önerildiği sorusu ise, önerinin teorik ve ampirik önemini aynı açıklıkla yanıtlamayı gerektirir.
- ❖ İyi bir öneri, düşünce ve ifade netliğini ve açıklığını gerektirir. Düşünce ve ifade netliğinden uzak bir öneri, son derece ilginç ve önemli bir konuya ait bile olsa, nihai rapor konusunda öneriyi değerlendirenleri büyük endişelere sevk eder.
- ❖ İyi bir öneri, okuyanlarla iyi bir iletişim kuran öneridir. Önerinin bu boyutu, sizin niyetinizi yansıtması bakımından önemlidir. Son derece ağdalı ve kompleks anlatımlardan, jargon ya da ironi içeren ifadelerden uzak durmak ve okuyucuyu konuya sizin kadar hakim olmayan biri şeklinde değerlendirmek gerekir. Tabi, embesil muamelesi de yapılmamalıdır.
- ❖ İyi bir öneri iyi organize edilmiş bir öneridir. Önerinin yapısı basit, açık ve net olmalıdır. Bu amaçla, rahatlıkla izlenebilir başlıklandırmalar ya da numaralandırmalardan yararlanılmalıdır.
- ❖ Özetle, iyi bir öneri, açık ve doğrudan anlatımlarla, düşünce ve ifade netliğine sahip, basit ve net bir formata sahip olan öneridir. Şimdi bu özelliklerle organize edilecek bir öneride hangi unsurların bulunması gerektiği belirtilecek olursa:

Araştırma Önerisinin Kapsamı

Biçimsel açıdan bir kapak sayfası olacak. Kapakta önerinin başlığı, araştırmacıların ad ve soyadları, önerinin sunulduğu kişi/kurum adı, tarih ve yer bilgileri elzemdir. Kurgusal bir kapak örneği....

A.Ü. SBF ÇEEİ Bölümü
Üryan Gelip Üryan Gidenler: Yoksulluk Döngüsü (Araştırma Önerisi)
Çilem Özgamsız Garip Yorgansız
(Bu araştırma önerisi Sosyal Araştırma ve Yöntem Dersi Kapsamında Dr. M. Özüğurlu'ya sunulmuştur.)
Aralık 2003 Cebeçi-Ankara

Kapak sonrasında Őu unsurlar yer alır.

Özet: (sıralamada öncelikli olsa da, kaleme alınması en sona bırakılabilir. Öneri özeti, neyi –araştırma konusu-, neden –araştırmanın teorik ve ampirik önemi, anlamı-, hangi amaçla –araştırmanın amacı- ve nasıl –yöntem ve teknikler- araştıracağını özlü bir şekilde ortaya koyar.)

Araştırmanın Konusu: (Konu tanımı, araştırma başlığının bir tekrarından ibaret değildir. Konu, kavramsal ve olgusal boyutlarıyla burada ifade edilmelidir. Kurgusal kapağa referans yapılacak olursa; konu, “Bu araştırma, maddi ve kültürel bir yaşam deneyimi olarak yoksulluğun kuşaklar-arası aktarılma dinamiklerini Ankara Ege-Çöplük Mahallesi örneğinde incelemeyi konu almaktadır.” şeklinde kaleme alınabilir.)

Araştırmanın Arkaplanı / Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi: (Önerinin en önemli bölümlerindedir. Planlanan araştırmanın niçin araştırılmaya değer olduğu burada ortaya konur. Önerilen konuyla ilgili temel literatür özlü bir şekilde değerlendirilir. Literatür değerlendirmesi ile hem konuya duyulan ilgi ve hakimiyet seviyesi gösterilmiş, hem konunun teorik ve ampirik önemi ortaya konmuş, hem de araştırma önerisi literatürdeki bir boşluğu doldurmayı hedefliyorsa, –ki bu harika bir şeydir, katkı yapmak iddiasını içerir- bu gösterilmiş olur.)

Araştırma Soruları: (Araştırma soruları, en temel, kapsayıcı, dolayısıyla görece soyut olanından başlanarak belli bir mantık dizgesi içinde ortaya konur. Soruların, soru kipinde olması gerekmez; önermeler/hipotezler biçiminde de olabilir. Her bir soru ya da önermenin bizi hangi veri/olgu setine hangi gerekçelerle yönlendirdiği burada ortaya konmalıdır. Bu bölüm okunduğunda, araştırma sonucunda neyin ortaya çıkacağı konusu aydınlanmış olmalıdır.)

Araştırmanın Amacı/Hedefi: (Burada araştırma ne işe yarayacak sorusuna yanıt verilir. Sizin ki belli, not alınacak. Ancak, kurgusal amaçlar yazabilirsiniz. Bizim kurgudan devam edersek... “Bu çalışma, yoksullukla mücadelede ihmal edilen boyutları ortaya koymak şeklinde bir amaca sahiptir. Mevcut yaklaşım ve uygulamalar, yoksullukla mücadeleyi yoksullara dışsal bir etkinlik şeklinde ele almaktadır. Oysa bu mücadele, aynı zamanda, yoksulluk döngüsü içinde yaşayanların kendi maddi ve kültürel koşullarını dönüştürmeleri mücadelesi şeklinde kavranmak durumundadır.”..)

Araştırmanın Yöntemi: (Önerinin en kritik bölümüdür; zira, bu bölümde çalışma planı somut olarak ortaya konur. Burada, araştırmanın türü -keşfedici, betimleyici, açıklayıcı- belirtilir. Buna uygun olarak araştırmanın hangi yöneline göre dizayn edildiği/planlandığı (niteliksel, niceliksel) ortaya konur. Söz konusu yönelim içinde hangi yöntemin neden benimsendiği –avantaj ve dezavantajları- belirtilir. Bu yönetime uygun veri toplama teknikleri ortaya konur. Bunu, analiz biriminin ne olduğu ve verilerin nereden toplanacağı izler, ki biz ikincisine buna “Araştırmanın Evreni ve Örnekleme” deriz. “Bu araştırmanın analiz birimi yoksul hanelerdir. Araştırma evreni Ankara Ege-Çöplük Mahallesindeki bütün haneleri (yaklaşık 600) kapsamaktadır. Basit tesadüfi örnekleme tekniği ile evrenden 1/10 oranında 60 hanenin araştırma örnekleme içinde yer alması planlanmaktadır.” Özetle, somut olarak verileri hangi yöntem ve tekniklerle ve yine nereden, hangi sayıda/oranda toplanacağı belirtildikten sonra, sıra benimsenen analiz tekniğine gelir.

Ön Kaynakça: (Aslında formal bir öneride, kaynakçadan önce *iş-zaman planı* ve söz konusu olan proje ise *bütçe* gibi unsurlar yer alır. Şimdilik bunlara gerek yok. Kaynakça, kaynakça yazım kuralına uygun olarak kaleme alınmalıdır.)

Araştırma ya da tez önerisinin unsurlarına bir kez daha toplu olarak bakılacak olursa;

Tez Önerisinin Unsurları

- 1- İlgili literatürün değerlendirilmesi
  - a. Konuyla ilgili klasikleşmiş ve en etkili katkıları/araştırmaları değerlendir
  - b. Konuyla ilgili dergi ve gazete benzeri süreli yayınları ve benzer diğer kaynakları belirle, tara ve özlü olarak değerlendir.
- 2- Konu ile ilgili sorunsalların ve/veya hipotezlerin tanımlanması
  - a. Araştırmada yoğunlaşılan /çözülmesi hedeflenen problemlerin açık-seçik tanımlanması.
  - b. Ahlaki, politik, sosyal ya da pratik sorunların tanımlanması.
- 3- Önerilen yöntemin açık-seçik ve ayrıntılı olarak belirtilmesi
  - a. Araştırma sorularına yanıt bulabilmek, iddiaları kanıtlayabilmek ve konu hakkında ayrıntılı ve yeterli bilgi edinmek bakımından seçilen yöntemin neden en uygun yöntem olduğunun belirtilmesi.
  - b. Seçilen yöntem dışındaki alternatif yolların belirtilmesi
  - c. Seçilen yöntemin kullanıldığı önemli araştırmalardan bir kaçının belirtilmesi.
  - d. Seçilen yöntemin olası zaafı/zayıf yanları ve bunların olumsuz etkisini telafi edecek önlemlerin belirtilmesi.
  - e. Seçilen yöntemin gerektirdiği vasıf/nitelik ve bu vasfı edinmek için neler yapılacağını belirlenmesi.
- 4- Araştırma ve analiz planının belirtilmesi

Tez Önerisinin Değerlendirilmesinde Temel Sorular (ya da Jürinin olası değerlendirme kriterleri)

- 1- Adayın sorunsalları açık ve araştırılabilir nitelikte mi ve ortaya konacak yanıtlar ilgili alandaki bilgi birikime katkı sağlayacak mı?
- 2- Adayın sorunsalları ilgili alandaki literatür içine yerleştirilebilmiş mi? İlgili literatüre hakim mi?
- 3- Adayın benimsediği araştırma yöntemi ile araştırma sorunsalları uygun mu?

Araştırma Raporunun/ Tezin Kapsamı ve Bölümleri

Giriş Bölümü: Bu bölümde tez konusunun ve temel sorunsallarının kısa özlü anlatımı ve çalışmanın niçin ve neden önem taşıdığına belirtilmesi beklenir. Giriş uzun olmamalı. İronik olanı şudur ki, giriş bölümünün nihai yazımı genellikle tez bittikten sonra olmaktadır. Giriş bölümünde, (a) konu ve temel sorunsalları, (b) çalışmanın teorik ve ampirik önemi ve literatür içindeki yeri ve (c) bölüm tanıtımları yer alır. Üstü size kalmış.

Literatür Değerlendirme Bölümü: Bu bölümde aday

- Çalışmasının konumlandığı bağlamı göstermeli ve çalışmanın neden önemli olduğunu ortaya koymalıdır.
- Gerçekleştirilen çalışma ile aynı alandaki mevcut çalışmalar arasındaki bağlantıyı kurmalıdır.
- Bir meslektaş olarak eleştirel yeteneğinin bu bölümde test edileceğini unutmamalıdır.
- Mevcut literatürü aktarmak şeklindeki eğilimlerden sakınmalı, literatür hakkındaki kendi değerlendirmesini ortaya koymaya öncelik vermelidir.
- Çalışma üzerindeki otoritesini dengeli bir biçimde korumalı, diğerlerinin argümanlarını aktaran bir konuma düşmemeli, bu otorite kaybını besleyecek gereksiz ve uzun alıntılardan sakınmalıdır.
- Unutmamalıdır ki, tezi kendi argümantasyonunun eseri olacaktır, kütüphanenin değil!
- Literatüre karşı aktarıcı değil esas olarak eleştirel bir tutum sergilemesi beklenir; eleştirelilik, literatürün yanlışlıkları ya da hatalarını bulma/ortaya koyma uğraşı anlamına gelmez.

Literatür Değerlendirme Çerçevesi

1. Kavramsallaştırma
  - a. Çalışmanın temel konusu ya da problemi nedir?
  - b. Temel kavramlar nasıl tanımlanmış ya da açıklanmıştır?
2. Kavramsal çerçeve/varsayımlar
  - a. Çalışma sorunsalı açıklıkla belirtilmiş mi?
  - b. Varsayımları var mı? Açıklıkla belirtilmiş mi?
  - c. Temel kavram ve değişkenleri arasında rasyonel ve belirgin bir ilişki kurulmuş mu?
3. Araştırma/analiz Planı
  - a. Ne tür araştırma/analiz planına sahip?
  - b. Kavram-değişken ve gösterge (kanıt) dizgesi rasyonel ve açık bir biçimde kurulmuş mu? (operasyonelleştirme)
  - c. Argümanların güvenilirlik ve geçerliliği ya da bilimselliğinin kanıtları sorunu ele alınmış mı? Nasıl?
  - d. Genelleyici/kestirimci bir çalışmamı? Genelleme düzeyi ve genellemenin rasyoneli nedir?
4. Sonuç ve Değerlendirme
  - a. Olgusal kanıtlar çalışmaya uygun mu?
  - b. Kullanılan analiz teknikleri çalışmaya uygun ve yeterli mi?
  - c. Çalışmanın teorik ve pratik öngörülleri ortaya konmuş mu?
  - d. Çalışmanın sınırları hakkında not düşülmüş mü?

Yöntem Bölümü: Araştırma Planının Tanımlanması

Bu bölümü araştırma sorunsallarının formülasyonu ile karıştırmamak gerekir. Çalışmanın sorunsalları literatür değerlendirme bölümünün hemen ardından yapılmalıdır. Bu bölümde;

- (a) Neyin araştırılacağı (araştırmanın öznesi),
- (b) Araştırma öznesine hangi araç ve ölçümlerle gidileceği ve
- (c) Nasıl bir veri derleme ve analiz işleminin gerçekleştirileceği somut olarak belirtilmelidir.
- (d) Kullanılan yöntemin sınırlılıkları (avantaj & dezavantaj) ortaya konmalıdır.

Yöntem bölümüne araştırmanın hangi amaca uygun olarak dizayn edildiğinin (planlandığının) belirtilmesi ile başlanır ve sözü edilen dizaynın yukarıdaki esaslara göre açıklanmasıyla devam eder.

Niteliksel Yönteme Göre Planlanan Tez Çalışmasında Yöntem Bölümü

1. İncelemenin nelerde odaklanacağı belirlenmeli
2. Odaklanan noktaların hangi paradigmalara uygun düştüğü belirlenmeli
3. İncelemeye uygun düşen paradigmanın incelemeye rehberlik edecek kurama uygunluğu belirlenmeli.
4. Nereden ve kimlerden veri toplanacağı belirlenmeli.
5. İncelemenin aşamaları belirlenmeli.
6. Araştırmada kullanılacak veri toplama teknikleri (araçlar) belirlenmeli
7. Veri toplama planlanmalı.
Veri analiz işlemi planlanmalı